

Al meer dan dertig jaar lang onderzoekt Maarten Loonen op Spitsbergen het gedrag van brandganzen en noordse sterns. Hij is leider van het Nederlandse poolstation van de Rijks Universiteit Groningen en verblijft ook deze zomer met wetenschappers uit de hele wereld in het onderzoeksstation in Ny-Alesund, het noordelijkste dorp ter wereld.

Hoe kijkt Loonen, met zijn neus bovenop de klimaatverandering, naar het nieuwste rapport van het IPCC-klimaatpanel?

We skypen. De ganzenonderzoeker oogt bruinverbrand. Hij zit in een kantoortje met aan de muur een prikbord en achterin een scheef kastje met een wereldbol erop. Hoe hij zich voelt? „Nou moedeloos, woedend en verdrietig.”

Neem alleen al zijn aankomst op de poolcirkel, steevast in juni. Het onderzoeksstation ligt tegenover vier gletsjerfronten die uitkomen in zee. „Sinds ik hier kom, in 1990, hebben de gletsjers zich meer dan 2 kilometer teruggetrokken. Het is gewoon angstig om te zien. Ik ben ieder jaar weer bang voor wat ik zal aantreffen.”

Twee jaar geleden zag ik u in Leeuwarden. U vertelde toen aan een welwillend koffiedrinkend publiek over de klimaatverandering op Spitsbergen en aan het einde van uw verhaal brak u. Was dat omdat u werd bevangen door moedeloosheid?

„Ik kan niet over de veranderingen op de poolcirkel praten zonder emotie, maar ik denk niet dat ik nog veel langer blijf huilen. Ik word steeds bozer. Er zijn te veel domme mensen die zich verzetten tegen essentiële veranderingen. Wetenschap wordt weggezet als 'ook maar een mening' en ik zie helaas veel oud-wetenschappers na hun pensioen over zaken praten die ver buiten hun vakgebied liggen. Ze zitten er zo vaak naast.”

„Terwijl allang bekend is wat er aan de hand is. Laatst nog zag ik een oude presentatie uit 2009 waarin Duitse wetenschappers voorspelden dat het tal bosbranden in Griekenland zou toenemen. We zien het nu gebeuren he? Ik herinner me de beelden in het nieuws van Griekse dorpingen in een evacuatie-boot, omkijkend naar de kust, naar een inferno.”

„We kunnen internationaal, maar ook in Nederland, nu al mensen aanwijzen die aan de grond lopen door de klimaatverandering. Kijk naar de winkeliers in Zuid-Limburg. En in het nieuwste IPCC-rapport wordt nu duidelijk gesteld dat de mensheid aan de knoppen zit. We mogen verantwoordelijk worden gehouden.”

Kunnen we die verantwoordelijkheid aan?

„Ik las laatst deze uitspraak: 'Iedere politicus weet wat hij moet doen om de CO₂-uitstoot te verminderen maar iedere politi-

Poolonderzoeker Maarten Loonen van de Rijksuniversiteit Groningen heeft ook deze zomer weer uitzicht op de laatste resten van een smeltende gletsjer. Over klimaatontkenners en het laatste rapport van het VN-klimaatpanel: „Het wordt tijd dat de lieve mensen in opstand komen.”

JANTJEN DE BOER

Poolwetenschapper Maarten Loonen: ‘Ik word steeds bozer’

cus weet ook zeker dat hij dan niet herkozen wordt'. Er gaat iets mis in ons politieke systeem. En het is nu belangrijk dat de lieve mensen in opstand komen. De uitspraak in de Shell-zaak, waarbij Shell door de rechter wordt gedwongen om zich aan het klimaat-akkoord uit Parijs te houden, heb ik gevierd als teken van hoop. We moeten inzien dat we het nu fout doen, dat we een stap terug moeten doen.”

Wanneer kwam de klimaatverandering bij u keihard binnen?

„Mijn moment van echt weten was in 2007. Toen lag er de hele winter geen ijs op het fjord bij Ny-Alesund. Altijd kon je vanuit het dorp over het ijs naar het noorden lopen en in dat jaar en vele jaren erna niet meer.”

Hij stokt: „Als je dat ziet...”

Hoe vergaat het de brandganzen op Spitsbergen deze zomer?

„Het is het zede dramatische jaar op rij maar dit keer is het toch net anders. Qua sneeuw en ijs waren we dit voorjaar terug in de negentiger jaren en dat was een klap voor de ganzen, die zich juist hadden aangepast aan relatief warmere omstandigheden.”

„Toen wij hier op 8 juni arriveerden zaten ze al twee weken te wachten op beter weer en daarna waren de legfels gemiddeld 1,5 ei kleiner omdat de ganzen te veel energie hadden verspild aan het trotseren van de elementen. Nu worden ze belaagd door poolvossen. Vanuit de eetzaal in het onderzoeksstation zien we iedere dag dat kuikens en volwassen ganzen worden opgegeten.”

Geëmotioneerd: „In het dorp bloeien nu pinksterbloemen. Dat was vroeger nooit zo omdat het groen werd opgegeten door de ganzen.”

Is de wereld op Spitsbergen mooi en gruwelijk tegelijk?

„Zeker. Maar de ganzen sterven niet uit hoor. En de mensen ook niet. Maar in mijn beleving wordt het wel oorlog, is het zelfs al oorlog door de klimaatverandering.”

Hebt u nooit de neiging om de poolvossen af te schieten, zoals we hier doen om de weidevogels te beschermen?

„Nee, daar heb ik af en toe wel mee geworsteld. Maar als de ganzen worden opgegeten, dan is het de natuur.”

De dood is dichtbij, op Spitsbergen.

„Ja. Gisteren zag ik op twintig meter afstand een kleine alk (een zeevogel,

red.) die achternagezeten werd door kleine jagers (middelgrote zeevogels. red.). De alk dook onder water, maar het was te ondiep waardoor hij boven kwam en toch werd gepakt. Vervolgens kwam er een poolvos door het water aanstormen. Hij joeg de jagers weg, greep de kleine alk en beet hem de kop af.”

Geroroerd: „Dat doet je wat maar het is ook ontzettend mooi. En de frequentie waarmee het gebeurt is dit jaar ongelooflijk. Echt extreem. Maar als ik tussenbeide kom, als ik ga sturen en bijvoorbeeld een gans probeer te redden, waardeer ik de wildernis niet.”

„Ik ben dol op ecologie, op de gelaagdheid die je ziet als je naar de natuur kijkt. Het is spiritueel. En ik ben nu al benieuwd naar volgend jaar. Wat doen de ganzen dan? Komen ze opnieuw vroeg, omdat ze ervan uitgaan dat er geen sneeuw ligt of leren ze van dit jaar en arriveren ze later? Ik ben telkens weer verbaasd door hun vermogen om te leren van hun ervaringen.”

Waar wordt u nog door opgetild, met in uw aangezicht smeltende gletsjers, ganzen die worden opgegeten en droevig bloeiende pinksterbloemen?

Blij: „Ooo dat is voor mij niet moeilijk. Door de wetenschap natuurlijk. En door de omgeving hier, die buiten proporties is. Schrijver Ramsey Nasr, die hier drie keer is geweest, zei over het poolgebied: 'Dit landschap is niet voor mensen gemaakt. Je voelt je overal ongewenst maar tegelijkertijd is het ook thuiskomen, op een rare manier'. Zo is het.”

„Hier besef je dat je onderdeel bent van de aarde. Je voelt je klein en je voelt je thuis. Je bent nietig maar je bent er wel. We zijn hier mensen in de natuur, het woord dat mij te binnen schiet is majestueus.”

En het allernieuwste klimaatrapport en de reacties daarop in de mensenwereld? „Dralen. We dralen. Er zijn mensen die dromen over raketvluchten naar Mars, waar ze een kolonie willen stichten. Terwijl het hier zo mooi is. Ik stap mijn huis uit, kan 20 kilometer verder kijken en zie de wildernis.”

Dus?

„We moeten onze leefstijl veranderen, onze footprint op aarde verkleinen.”